

Evropský parlament a domácí násilí

JIRÍ SEDLÁK

Informace v ČR o tom, jak se řeší otázky domácího násilí v Evropském parlamentu (EP), je velmi mezerovitá. Ještě méně informací mají naši odborníci o pomoci obětem domácího násilí, projednávaném v EP. Jednou z hlavních příčin je velmi široký záběr zkoumání zaměřený na jakékoliv násilí vůbec, páchané na zvláště ženách. Otázky řeší v EP jeden z 21 výborů, a to Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví (VPŽRP). Proto jsou problémy domácího násilí a speciálně otázky pomoci obětem domácího násilí chápány nejen jako úzké, ale i jako specifikované a není jim z toho důvodu věnována v EP výlučná pozornost. Doporučení této komise, které schvaluje EP, je jen deklarativní. Některé státy EU řeší pomoc obětem relativně lépe, a to ve srovnání s jinými evropskými zeměmi. Daleko více informací dostává naše veřejnost o Evropském soudu pro lidská práva, o Radě Evropy (RE). EP v mnohém navazuje na dřívější aktivity OSN (Evropská úmluva 1950, Deklarace 1959). Autor navštívil EP v Bruselu a ve Štrasburku. Dvě krátkodobé návštěvy umožnily získat jen nejdůležitější informace o domácím násilí.

Evropský parlament řídí Generální sekretariát s několika tisíci zaměstnanci. Koordinuje legislativu a připravuje schůze, dílčí a plenární zasedání (Wie funkcioniert 2007). Problematika násilí a domácího násilí je jednou ze součástí činnosti Výboru pro práva žen a rovnost pohlaví. Parlamentní shromáždění Rady Evropy, které se konalo 8. října 2004, zahájilo kampaň k potírání domácího násilí vůči ženám v Evropě. K základním myšlenkám této kampaně byla teze považovat domácí násilí za prioritu domácí politiky a zabývat se touto otázkou v širokém politickém rámci za účasti vlády, parlamentu a občanské společnosti, obětem poskytovat lepší soudní, psychologickou a finanční ochranu, vést ji ve spolupráci s Evropskou komisí, Evropským parlamentem a nevládními organizacemi (NGO), soustředit se na tři hlavní aspekty: na prevenci, na pomoc obětem a poskytování informací veřejnosti.

Dříve než se určitý problém, v našem případě problém domácího násilí, dostane na jednání, jsou shromažďovány informace. Poslanci jsou vysíláni do terénu v jednotlivých státech EU. Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví, také vyžaduje hlášení z ministerstev, jsou přijímány návrhy i stížnosti. Po projednání výsledků analýzy je závěrečná zpráva předána Radě Evropy, ve které zasedají zástupci vlád, ministři a předsedové vlád. Upravený a doplněný materiál projednává EP, ve kterém zasedají volení poslanci, zástupci občanů. Výsledkem je doporučení, které dostanou vlády států EU. Parlamenty doporučení projednávají a schválí. Následuje práce na formulaci příslušných zákonů a jejich

schválení, aby se staly součástí právního pořádku státu (H.-G.Pöttering 2008, Svědectví 2008, Usnesení 2009, Tváře 2010).

V rámci EP probíhá už několik roků program Daphne (Recommendations)

V ČR není problém s implementací zákonů. Problém spočívá v jejich praktické aplikaci. Výchozím problémem je definice domácího násilí. Definice Evropského parlamentu, definice Rady evropy a definice Mezinárodní zdravotnické organizace (MZO) se od sebe liší.

První zmíněné vymezení tohoto pojmu je velmi široké. Jako oběti násilí zahrnuje jen ženy a místo agrese neomezuje na byt či dům. Násilí je

1. jakýkoli násilný čin namířený proti ženám;
2. výsledkem je nebo může být fyzická, sexuální nebo psychologická újma či utrpení žen;
3. včetně hrozeb takových činů, nátlaku nebo svévolného zbavení svobody;
4. ve veřejném nebo soukromém životě.

Poslední úprava druhé definice z roku 2007 uvádí: Domácí násilí je

1. násilné chování v rodině, které se týká
2. jakéhokoliv činu nebo opomenutí spáchaného v rámci rodiny některým z jejích členů,
3. které narušuje život, tělesnou nebo duševní integritu nebo svobodu jiného člena stejné rodiny nebo
4. vážně poškozuje rozvoj jeho osobnosti.

Agrese je zde správně omezena na rodinu a její příslušníky. Tato druhá definice zařazuje ke spáchanému násilí i opomenutí péče, zvyrazňuje oblast rodiny a poškozování rozvoje osobnosti.

Třetí definice je komplexnější a vymezuje domácí násilí pomocí výčtu hlavních znaků: Domácí násilí je

1. jakýkoliv násilný, jednosměrný čin, který se týká oběti domácího násilí, má eskalující průběh, je dlouhodobý.
2. Probíhá mezi blízkými osobami s důsledky – ve formě újmy u oběti, různého trvání, různé intenzity.
3. Újmy zahrnují formu: a) fyzickou (desítky až stovky příznaků); b) psychickou (desítky příznaků); c) sociální (desítky možností); d) ekonomickou; e) sexuální.
4. Probíhá bez kontroly společnosti.

V ČR je používání definice nejednotné. To je první překážka optimálního praktického používání ve všech organizacích a pomáhajících profesích, které se setkávají s oběťmi domácího násilí.

Parlament ČR respektoval doporučení Evropského parlamentu a schválil dva základní zákony: Je to trestní zákon č. 40/2009 Sb., § 199, Týrání osoby žijící ve společném obydlí, § 354 Nebezpečné pronásledování a č. 135/2006 Sb. – Změny zákona o Policii ČR. Při uplatňování zákonů vynikající práci odvádějí různé poradny (např. Bílý kruh bezpečí, Naše dítě, ProFem, Liga lidských práv apod.), zaměřené na uklidnění oběti domácího násilí, na rady, co má oběť dělat, a na odkazy, kam se má obrátit o další pomoc. Nezastupitelnou pomoc poskytují Intervenční centra v každém kraji, která jsou centrálně řízena. Jsou vypracovány pokyny pro oběti domácího násilí, které obsahují po právní a psychologické stránce všechny důležité informace (P. Vitoušová 2010). Jsou vypracované také manuály pro policii a pro lékaře. Postupně jsou policisté proškolení.

Nedostatky aplikace vidíme především v tom, že většina případů není odhalena vůbec nebo až za velmi dlouhou dobu (rok až 13 roků). Dalším problémem je rozhodování obětí bránit se násilí. Je sice kladně ovlivňováno široce založenými informačními kampaněmi, ale ty mají na rozhodování obětí poměrně malý význam. Když už se oběť rozhodne, hledání pomoci je zajišťováno dobře. Jenže doporučující postupy se někdy k obětem nedostanou nebo je oběť nepochopí správně a dělá chyby, případně se rozhodne své aktivity z různých příčin zastavit. Obrana oběti domácího násilí je složitá a vyžaduje nejen odbornou psychologickou, ale i právní pomoc, na kterou oběť většinou nemá finance. Nesnadná realizace se týká např. formy a obsahu trestního oznámení, shromažďování hodnověrných důkazů, uplatňování práv obětí, jako je právo na informace, právo nahlížet do trestního spisu, vypovídat v nepřítomnosti obžalovaného, právo na úhradu za právní zastoupení, je-li právní zastoupení úspěšné, využívání pomoci zmocněnce a také doprovodu. Jde o to, uplatňovat právo na aktivní účast v trestním řízení, navrhnout doplnění důkazů, odstranění nedostatků a rovněž podat stížnost proti usnesení, klást otázky svědkům, vyjadřovat se před vynesením rozsudku a aktivně se účastnit řízení při odvolání.

Řešení je nesnadné, odstraňování nedostatků je pracné a dlouhodobé. Aktivity při pomáhání obětem domácího násilí jsou roztržštěné a nejsou centrálně jednotně řízené. Vyžadují trpělivost, důslednost, vytrvalost. Za realizaci zákonů v ČR odpovídá vláda. Lze uvítat, že se začne v širším měřítku než dosud u nás v praxi uplatňovat aplikace doporučení Rady Evropy z roku 1950, doporučení OSN z roku 1959, doporučení Usnesení pléna Evropského parlamentu z roku 2009, Úmluvy o právech dítěte z roku 1989, v ČR 1991. To má zajišťovat vládou schválený Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014.

Literatura u autora:

jirisedlakdrsc@seznam.cz, www.domacinasili.estranky.cz